

מנהג רבינו

יג מנהג רבינו בהנענועים: כשמנענע לצד דרום היה מסיב עצמו מעט כלפי דרום ומנענע לשם, וכשמנענע לצד מערב לא היה מסתובב לצד מערב, אלא מסיב ידיו לבדן כלפי מערב כשהוא מוטה לדרום, ואח"כ הופך פניו כלפי צפון ומנענע לשם, חוזר ומסיב פניו כלפי מזרח ומוליך ומביא ג"פ כלפי מעלה וג"פ כלפי מטה.

יד לא היה מטה הלולב, אלא מחזיקו ישר ומוליך ומביא כלפי אותו הרוח וחוזר לכנגד לבו ג' פעמים¹⁴. וכשמנענע כלפי מטה, היה מחזיק הלולב ישר, ומשפיל ג"פ כלפי מטה¹⁵.

הנענועים בהלל

טו כשהיה רבינו הש"ץ היה מנענע בהודו הראשון, וביאמר נא ישראל.
טז מנהג רבינו בסדר הנענועים באמירת אנא ה' הושיעה נא: מזרח: א דרום: נא, ה' - בעמידה ללא נענוע, מערב: הו צפון: שי למעלה: עה, למטה: נא¹⁶. ומאריך באמירתו שיהיו כל הנענועים בעת האמירה.

מלואי אבן

כשמנענעין למטה, והמנהג כסברא ראשונה וכן נ"ל עיקר. ובמשנ"ב ס"ק מ"ו כתב: והט"ז כתב דיותר טוב שלא יהפכנו דבזה יוצא ידי הכל, ואי מהפכו יש לחוש שמא אותה דיעה עיקר שאין זה דרך גדילתו וכ"כ בדה"ח ובח"א שכן הוא נכון עכ"ד. ובספר כף החיים ס"ק צ"ט כתב וז"ל: ולפי דברי האריז"ל צריך לתפוס הלולב ביושר דרך גדילתו ולנענע בכל צד.

16. במשנ"ב ס"ק ל"ז כתב ולא ינענע בשעה שאומר השם וא"כ בהודו יעשה בכל תיבה נענוע אחת ובאנא בכל תיבה שתי נענועים. ובספר כף החיים ס"ק פ"ב כתב ויש נוהגין לעשות באנא ב' נענועים ובהושיעה ג' ובנא פ"א עכ"ל.
רבינו נהג כנ"ל לנענע בהושיעה ג"פ. ובפשוטו משום דקשה לחלק תיבת נא לב'.

אלא מצוה בפני עצמה היא, אמנם לאחר שהוכיחו התוס' דצריך לנענע בשעת הברכה, הביאור הוא דאדרבא עיקר הנענועים הוא בשעת ברכה בשעה שנוטל לקיים המצוה, דהא הטעם דצריך באמת לנענע בשעת ברכה, ע"כ משום דלכתחילה מצות הנטילה הוא הנענוע, וא"כ אמרינן אדרבא, דעיקר הנענוע הוא בשעת ברכה, ואיכא עוד דינא דנענוע בשעת ההלל. (כת"י).

14. היינו הולכה והבאה ג' פעמים כדברי הרמ"א, עיין משנ"ב ס"ק מ"ד.

15. הרמ"א שם בסעיף ט' כתב ומטין ראש הלולב לכל צד שמנענע נגדו וכשמנענע למטה הופכו למטה ומקרי דרך גדילתן, הואיל ומחזיק אותן בידו דרך גדילתן, ויש מדקדקין שלא להפך הלולב